

iger: Marije Stuartove, Viljema Tella in Wallensteinovega ostroga. Krasne so iskrice, katere je »Jezičnik« povzel iz »Ostroga« na str. 64, n. pr.:

Da, ima domovino Avstrijan,
I ljubi jo, i vé, zakaj jo ljubi.

Taka je v pregledu vsebin a lanskega »Jezičnika«, znamenita za vsakega slovenskega šolnika in sploh za vsakoga, ki se briga za kulturni razvitok Slovencev. Srečni časi, vskliknil sem prečitavši »Jezičnik«, v katerih je vladalo med slovenskimi učitelji tako navdušenje, taka ubranost duhov in src, kakoršno opazujemo v opisani šestorici!

Kot v vseh Marnovih delih, opazuje se tudi v tem »Jezičniku« nepresegljiva natančnost. (Prim. poročilo o Navratilovem »prvem potovanju na Dunaj« [Str. 7] in predgovor). Prav tako je občno priznana njegova objektivnost. Pisatelji sami se nam kažejo v »Jezičniku« z lastnimi deli, z lastnimi besedami; sami javno spoznavajo, kakšen jim je duh, kakšno srce. In kako se »Jezičnik« veseli, če more, objektivno sodeč, pisatelja zmerno pohvaliti, dostojno poslaviti! »Duh«, piše g. kanonik v predgovoru, »ki dije iz (opisanih slovstvenikov) pisanj, je hvale in posnemanja vreden. Prav to me je nagibalo, da sem jih radosten opisoval« itd.

Dr. Jos. Léšar.

Knjige „družbe sv. Mohorja“ za leto 1891.

(Dalje.)

4. »**Gospod, teci mi pomagat!**« Molitvene bukve. Bolnikom spisal Jak. Peregrin Pavlič, knez in škof krški. Za Slovence priredil in z navadnimi molitvami pomnožil duhovnik krške škofije. Izdala in založila »Družba sv. Mohorja« v Celovcu, 1891. Str. 332. — Ta knjiga je namenjena v prvi vrsti bolnikom in je temu namenu primerno prav dobro sestavljena. Razdeljena je v štiri dele. 1. del ima pripravo za sv. zakramente umirajočih (str. 9 do 58), 2. del ima »pripravo na krščansko trpljenje in srečno smrt« (str. 59—142), 3. del ima »različne opomine za bolnika, kedar se mu bliža smrtna ura« (str. 143—228), 4. del ima »dodatek navadnih molitev s posebnim ozirom na srečno smrt« (228—332). V teh bukvah imamo bogato zbirko molitev, premišljevanj in vzdihljejev za vsakovrstno rabo pri bolnikih. Posamezne molitve so lepe, jedrnate in primerne. Posnete so večkrat iz cerkvenih obrednikov, mnoge tudi obdarovane z odpustki. Vse kaže, da je knjigo sestavil mož, ki je imel srce čuteče za bolnike. Imamo že Slovenci prav dobre knjige v ta namen, kakor je Zupánčičeva »Dušna pomoč za bolnike«, vendar ima vsaka svoje prednosti in druga drugo izpopolnjuje, obe dve skupaj zadoščata pač vsem zahtevam.

Jezik v knjigi je lep, čist, brez sitnih lokalizmov. Zlog je naraven, resen, ne presuhoparen. Pisava je pravilna, le malo se loči od naše pisave (v listu). Omenimo le: zamrl (str. 5), pomagovati (8), priskrbi (13), vsprejemanje (21) mojega, tvojega (23), ne bi bil se ti (25), otroče,

otroško (54), pokornost (67), tja (71), podjan (76), dan (dar) itd. Pristavil bi še jedno željo, katera je jako splošna, in ta je, da bi se take molitve, katere moli ves narod slovenski, tiskale v vseh knjigah jednako. Sicer se prigodi, da Kranjec pride na Štajersko itd., pa ne zna navadnih molitev, ker imajo tam drugače oblike in obrazce.

Nadejam se, da bode ta knjiga mnogim bolnim Slovincem lajšala bridkost v boleznih in jim gladila pot proti nebesom, svetovati pa je vsakateremu, naj si jo dobro ogleda že v zdravju, da mu ne bode pretuja v bolezni. Dr. J. J.

Knjige „Maticе Slovenske“ za leto 1891.

3. »**Pegam in Lambergar.**« Povest. Spisal dr. Fr. D. Založila »Matica Slovenska«. Tiskala Blasnikova Tiskarna, 1891. Str. 187. Cena 60 kr. — Ko sem se pred nekaj leti pogovarjal z znanim slovenskim slovstvenikom o naših pripovednih pisateljih, rekel mi je, da menda jedini gosp. Dr. Fr. D. dobro »preštudira« svoje spise, predno jih pošlje med svet, drugi pa večinoma skoraj kar mokre dadó v tiskarno. Da je ta izredna pohvala čisto zaslužena, potrdil je gospod Dr. Fr. D. zopet s to povestjo, izdano kot 6. zvezek »zabavne knjižnice«. Povest je natančno premišljena, dogodki vsi dobro osnovani, pogovori so nekateri kar modroslovno bistroumni, značaji res značilni, in prepletena je s tako vzvišeno plemenitimi pa kratkimi izreki, da človek, heroč jih, kar postaja pri njih. Vršil se sicer v 15. veku, toda koliko dušeslovnih potez se nahaja isto tako še sedaj ob koncu 19. veka med človeštvom! Vsaka oseba v povesti je dovolj označena, vsaka ima določno nalogo, naj si že ogledujemo zvestega in hrabrega Lambergarja ali premetenega in bojevitega Vitovca, naglega Gregorja ali orjaškega pa vinskega Ostrovrharja, naj si že opazujemo razne značaje gornjegrajskih menihov ali obeh celjskih svetovalcev ali pa sebičnega krčmarja Tomaža, naj že poslušamo spletkarsko in prekanjeno knjeginjo ali blago Heleno, naj nam že stopi pred oči skrbna in domišljava teta Mina ali pa obe zaljubljenki Anica in Tajda. Tudi cesar Friderik IV. (III.), grof Žiga Lamberg (poznejši prvi škof ljubljanski), kranjski in štajerski prebivalci se določno kažejo po svojih lastnostih.

Naslov povesti bode pa le tisti prav umel, kdor bode pazno čital dotičnih par vrstic na str. 102 in 112. Krasna je bila misel, z zgodovinsko povestjo raztolmačiti »Pegama in Lambergarja« v narodni pesmi. Pegam = Pehajm = Čeh = husit Vitovec, ki se je hotel proti cesarju zavezati tudi s češkim kraljem Ladislavom Posmrtnikom. Čitatelj, prišedši do teh vrstic, želi o Vitovčevi preteklosti zvedeti še kaj več, in žal, da ne more zvedeti.

Zanimivo je vpleten vmes početek škofije ljubljanske. Mično pripovedovanje je osoljeno z jako zabavnimi latinskimi reki, podprto s prav vmestnimi primerami in ozaljšano z nekaterimi pesniškimi kiticami.

Gledé na jezik bi opomnil le to, da »baliževje« (str. 22) in »pilek« (str. 142) sta večini

neznana, da pisatelj rabi »sodišče« in vojni »sod«, in da so jedenkrat tudi »nekaterniki« bili pokregani. A to so neznatne malenkosti. Da bi se pač velecenjeni gospod pisatelj še večkrat oglasil s podobnimi spisi!

¶ Ker je knjiga zares dragocen plod slovenskega slovstva in pisana v dobrem duhu, želeli bi pač bilo, da bi »Matica Slovenska« izdajala take spise broširane, kakor izdaje družba sv. Mohorja nekatere svoje knjige mehko vezane.

T. B.

»Popotnikov koledar za slovenske učitelje. 1892« s popolnim imenikom šolskih oblastnij, učiteljišč, ljudskih šol in učiteljskega osebja po Južno-Štirskem, Kranjskem, Primorskem in slovenskem delu Koroškega po stanji v začetku šolskega leta 1891/2. VI. leto. Izdal in uredil Mihael J. Nerat, nadučitelj in urednik »Popotnikov« v Mariboru. Celje. Tiskal in založil Dragotin Hribar. Cena 1 gld. 20 kr. — »Evo Vam, dragi tovariši in mile tovaršice VI. letnik »Popotnikovega koledarja za slovenske učitelje«. Po vsebini in nje razvrstitvi najdete ga bistveno jednakega njegovim prednikom; z ozirom na 300letnico pedagoga velikana J. A. Komenskega poskusili pa smo mu vtisniti nekoliko slavnosten značaj, kateri upamo, hode tudi Vam ugajal. — Da novi letnik »Popotnikovega koledarja« ni še izšel popolnoma brez nedostatkov, ne moremo in nočemo tajiti. Vkljub vsemu naporu in že nadležnemu moledovanju pač nismo mogli od nekaternikov dobiti potrebnih podatkov oziroma popravkov.« Te besede iz »Predgovora« urednikovega razjasnjujejo najbolj namene in težave koledarjeve, kateri se letos predstavlja v nekako slavnostni obliki in ima tudi sliko Komenskega. Kateri in kakšni so oni nedostatki, nisem mogel razvideti, a to vem, da je koledar učiteljem dragocen dar, za katerega morajo biti izdajatelju in uredniku iz srea hvaležni. Kar se drugodi po uradni poti in z mnogimi pomočki stori, to oskrbuje gospod urednik sam. Zato bi ga morali tem rajše podpirati vsi učitelji.

HRVAŠKO SLOVSTVO.

Knjige „društva sv. Jeronima“ za leto 1891.

(Piše —.)

(Dalje.)

2. »Naši svakdašnji griesi.« Za hrvaški puk napisao Ivan Filakovac, učitelj garčinski. 8°. Str. 130. — Take knjižice smo potrebovali, kot lačni kruba. Koliko lepih nauk, koliko svarilnih opominov! Premalo je vere med ljudmi, kolnejo in psujejo, mlajši ne spoštuje starejšega, otroci ne starišev, ubijajo se in prešestvujejo, kradejo in krivo prisegajo, popivajo in zapravljajo in kdo vé, kaj še drugega! Otroci se slabo vzgajajo, slabih društev vse mrgoli, gospodarstvo se zanemarja, a hiša zadolžuje. Ta knjižica bodi nekak pripomoček proti tem našim ranam. Nepristrano, istinito šiba razne napake naroda, a poleg tega uči dobro in očetovsko. Pisana je jako umevno, jezik je čist, jedrnat, a posebno

nas veseli, da je njen pisatelj naroden učitelj. Skoro iznenadil nas je, da je zbral toliko primernih rekov iz sv. pisma, cerkvenih očetov in drugih znamenitih mož. To kaže izredno marljivost in močno versko prepričanje.

Tretja knjižica slove: »Pripoviesti iz hrvaške poviesti.« Napisao Vjekoslav Klaić. 8°. Str. 160. Cena 30 kr. — Znani pisatelj Vj. Klaić ni nov sotrudnik društva sv. Jeronima. Dobro se še spominjamo njegovega »opisa zemalja, v kojih obitavaju Hrvati« (3 zvezki), a tudi ta knjižica je že tretji zvezek »Pripoviestij«. Podaje nam tu dober zgodovinar razne odlomke iz domače hrvaške zgodovine. Vsebina tega tretjega zvezka je posebno zanimiva hrvaškemu čitateljstvu, ker se v njem opisujejo jako važni dogodki, kateri so ostali še v ustnem pripovedovanju med narodom. Tako se precej v početku pripoveduje o Turkih, teh krvnih sovražnikih naroda hrvaškega, padcu ponosne Bosne, boju na Krbavskem polju in bitki pri Mohaču (1526). Tu navajamo narodu tako milega junaka Sibirjanina Janka, kateremu je zložil narod poleg Kraljevića Marka največ pesmij, tu se opisujejo junaštva Frankopanov, Berislavića in Karlovića. S kakim ponosom bode prebiral Hrvat slavno zgodovino junaških pradedov!

Četrta knjiga je zopet delo narodnega učitelja, imenuje se: »Opis naše zemlje ili crte iz obóega zemljopisa.« Sastavio Lovro Matagić, rav. učitelj u Gorah. 8°. str. 132. Cena 30 kr. — Opiraje se na neka večja dela, podal je pisatelj narodu malo, ali prav porabno in poučno knjižico o zemljepisu. Kaže mu nebeška telesa, opisuje zemljo in njeno vrtenje, potem mu še pojasnjuje razne prirodne pojave (vulkane, potrese, zrak, podnebje, vetrove, lednike, morje itd.). Naposled govori še nekoliko o živalih, o človeku in njegovih plemenih. Knjižico krasi 12 vmestnih slik, jezik in pisava sta lahko umevna in prikupljiva.

Pri kraju smo! Ne moremo, da bi društvo ne čestitali zaradi lepih in primernih knjižic. Sveta mu je naloga, prekoristno delovanje! Želeli bi pač, da se društvo še mnogo in mnogo bolj ukorenini v narodu — saj je narodu namenjeno. A narod tudi ni sam kriv, da ni društvo še bolj razširjeno. V nekaterih krajih je presiromašen, da bi mogel društvo podpirati, v drugih mu je pa društvo premalo znano. Duhovniki in učitelji, vi vodniki in vzgojitelji narodovi, delajte, da narod društvo spozna, saj ne bodete zaman. Koliko vam bode uspešneje delovanje, če vas bodo podpirale društvene knjige!

ČEŠKO SLOVSTVO.

»Český lid«.

Ni dolgo od tega, kar se je počel naobraženi svet živahuejšje zanimati za preprosti narod, za njegove pesmi in pripovedke, pregovore in prazne vere: za narodne napeve, za nošo, ornamentiko, pa tudi za izkopine. Prišli smo skoro prepozno: napredujoča omika, katera se je napotila tudi